

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- N. IORGA. — Sfîrșitul examenelor.
G. SAPUNEANU. — Tablou de iarnă (poesie).
A. GOROVEI. — Poveste.
M. PALEOLOGU. — De departe (poesie).
X. — Cugetări de Multatuli.
C. MOLDOVAN. — Din vremea veche (poesie).
N. I. și I. Sc. — Cronică.
RED. — Răspunsuri.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6 (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

Abonamentul 6 lei pe an

In Editura Institutului de arte grafice „MINERVA”

A APARUT:

DRUM ȘI POPAS

Note de drum. — Schițe

DE

C. SANDU

Prețul Lei 1.25.

A apărut:

ISTORIA LUÎ ȘTEFAN-CEL-MARE

POVESTITA POPORULUI ROMÂNESC

DE

N. IORGA

De vânzare la toate librăriile din țară.

Prețul: | Ediția populară 75 de bani
| , de lux lei 2.50

A apărut:

VASILE PARVAN

ALEXĂNDREL VODĂ ȘI BOGDAN VODĂ

— Șapte ani din istoria Moldovei —

1449—1455

Prețul Lei 2.—

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
6 Lei pe an

SFÎRȘITUL EXAMENELOR

O măsură ministerială a suprimat examenele la școlile secundare ale Statului.

Examen înseamnă cercetare, probă de știință prin întrebări puse la întâmplare sau prin compoziții asupra unor subiecte alese la întâmplare. Chinezii, popor vechiu, civilizat și cuminte, le au pentru școlari, le au pentru oamenii în vîrstă chiar până ce ei intră printr'un examen căruia noi îi zicem *conkurs* în rîndul dregătorilor Statului, adecă a oamenilor cari pot fi obraznici față de aceia cari lucrează mai mult decît dinșii pentru ca să fie mult mai puțin răsplătiți. Pentru examene mi și mi de copii, mi și mi de oameni tineri și de oameni mai bătrîni învață cu greū atîtea litere și se cufundă în cetirea înțelepciunii adunată în strașnic de multe volume, a timpurilor trecute, bune și sfînte. Pentru examen aceiași nevrstnici și vrstnici au purtare bună și maniere alese, pentru a căpăta o diplomă că nu bat pe tatăl lor și nu-și șterg nasul cu degetele și pentru a schimba această diplomă cu o leafă.

Fără să fi cunoscut pe Chinezii, Europeanii au ajuns și ei la părerea că un examen, un concurs sînt lucruri foarte folositoare și le au. La ei însă examenele au și un alt rost, foarte însemnat și folositor societății. Chinezul caută să treacă numai la examene pentru a putea mîncă fără să facă nimic: Europeanul caută să treacă examenul și să întrecă pe acei ce-l trec împreună cu dinsul. El, omul alb, e ambițios, pe cînd omul galben e numai practic și, altfel, cumpătat în socotelile lui practice. În Europa de la șapte ani se deprinde omul a se crede mai mult decît aceia în mijlocul cărora trăiește, și pentru aceasta ce mijloc ar putea fi mai potrivit decît examenul întăiu, concursul pe urmă?

Până acum avurăm și noi parte de examene... Până mai dăunazi le visam încă, eu «elev bun», precum visam căderea de pe o rîpă sau cînele negru care mă urmăria cu gura căscată. Pe vremea cînd

culegeam în școală o învățătură care valoră a zecea parte din silințele și suferințele mele, erau două examene în fiecare an: unul de iarnă și unul de vară. Trebuia să știi întâiu tot ce s'a predat în patru luni, apoi tot ce s'a predat în nouă. Să știi tot în amănunte și nu să se vadă ce ai folosit din toate amănuntele ce s'au coborât în sufletul tău de copil, ce a rămas statornic și veșnic legat de ființa ta. Ți se cerea, nu să se vadă că ai ajuns, ci să faci din nou tot drumul greu prin care ajunseseși la scop, la țintă.

Te învățați astfel cu chinul și cu durerea. Paginile mizgălite ale manualului se luaū iarăși în cercetare una cite una. Unii profesori erau mai buni și cereau numai faptele, materialul în orice formă; aceia știaū sau știaū ceva. Dar era — din bielșug — și profesorul care nu știa nimic, și ce putea face bietul om, cum putea să ție... să treacă el examenul decît îndatorindu-te să spuī întocmai ceia ce el urmă, grav, cu degetul pe carte.

Unii învățaū, adevărat și cinstit, pentru examen, și erau astfel inteligențe frumoase care slăbiaū pentru toată viața. strivite; erau trupuri vioaie și sănătoase, care se chinuiaū și îmbătriniaū oarecum innainte de maturitate pentru că hrăniaū silințele peste fire ale sufletului chinuit. Ceī mai mulți întrebuințaū, în războiul fără armistițiū dintre profesor și elev, stratageme, șirecluciri de războiū: fiind că era o ispitire a norocului, profesorii dădeau să se facă *bilete*, cuprinzind capitole din materie, întrebări, și școlarii trăgeau fiecare un bilet, două, ca la Italiencele cu papagalī sau cu șoarecī albi. Ceī virtuoși aveau o zguduire în tot trupul cînd apropiaū mina, citva timp nesigură, tremurătoare, de maldărele de hirtiuțe. Ceī mulți însă erau îndrăzneți și privirile lor cercetaū cu multă luare aminte aceiași sorți de hirtie albă: căci scriitorul biletelor întrebuința mai multe feluri de hirtie, foarte asămănătoare de altfel între ele sau ei tăiaū în cite două sau trei feluri hirtia liniată și cine știa meșteșugul lua cu siguranța o întrebare din partea materiei pe care o pregătise.

Siguranța deplină însă față de tot examenul n'o avea nimeni, — ceī buni încă mai puțin decît ceilalți. Cine știe ce punct special răsare în mintea profesorului, cine știe ce mai întreabă *delegatul* care il întovărășește? Cine știe ce confusie, ce oprire în loc se poate petrece în mintea împovărată, *îndopată* atita vreme și pe care acum o fulgeră frica, paralisînd-o? Elevul leneș — nu mai vorbesc de răsfățatul, trufașul elev cu stăruinți care e, în hainele lui nouă nouțe și așa de scumpe, de cele mai multe ori crisalida marilor canalī —, elevul leneș innainta une ori dintr'o săritură, împinș de noroc; elevul bun, mai ales elevul stăruitor, solid, dar fără strălucire, băiatul de

la sate, dădea adesea îndărăt, și mai bine decît oricui îi mergea cutărui fel de tirgoveți deprinși de acasă a se amesteca în toate și de a spune la întimplare cuvinte care poate se prind.

De aici venia zguduirea acelei convingeri că orice silință cinstită ajunge o țintă bine aleasă, care trebuie să pătrundă încă din cei d'întăiu ani de conștiință în mintea tuturor și să fie puternica temelie a unei vieți de societate sănătoasă, de unde vine apoi puterea și mărirea unui popor. Și, iarăși, de aici venia părerea primejdioasă, disolvantă că lucrurile se învață, nu pentru a se ști, nu pentru a se întrebuința, ci pentru a se arăta, pentru a se specula o clipă și a se uita pe urmă. Cui dintre cei mai buni școlari i-a părut vre-odată rău în adevăr, cind a văzut că pierde, citeva zile după ce căpătase nota frumoasă și gradul înalt în clasificare, cunoștința materiei, adevărul rodul unui an întreg de muncă?

Astăzi examenul s'a dus; învățămîntului secundar i s'a tăiat coada chinezească și i s'a luat nasturele de cristal colorat. Aceasta este un bine și poate fi un foarte mare bine, dar numai atunci cînd profesorii vor fi convinși de scopul nou al învățămîntului, care e să ajute pe copii cu toată iubirea, să-i cruce pe cit se poate și să-i pregătească, desprețuind formele, scoarța ce nu hrănește, pentru stăpînirea asupra vieții și întrebuințarea rodnică a cunoștințelor cîștigate, — și păstrate.

N. IORGA.

TABLOŪ DE IARNĂ

Sus, senin cit ține zarea,
Jos, pămîntul alb ca floarea :
Cit țî-i cîmpul, zac grămadă
Albî nămeții de zăpadă.
Și 'nnainte și 'ndărăt
Moartă'i firea sub omăt.

Soare rece 'nțepenit,
Vînt subțire, ger cumplit —
Satul parc'ar fi murit..
Prin ogrăzi, pe la bordeie
Nici un om, nici o femeie.
Numai din cămin, vezi fumul
Către cer cum își ia drumul.

Stați și-ascult : în deal la schit
Sun'un clopot răgușit.
Colo'n sus, pe-o cărărie
O mătușe-abia mai sue.

Și e zi de sărbătoare ;
Pomiî parcă sînt în floare.
Prin copaci cu promoroacă
Shoară corbi din cracă 'n cracă.

Iar vre-o crangă înghețată
Cînd pocnește,
Izgonește
Cite-o cioară speriată.

Liniște 'n întreaga vale...
 Numai vîntul plînge-a jale ;
 Că de cînd îi mort pămîntul,
 I-a 'nghețat și lui cuvîntul ;
 Și de vrea și el să cînte,
 Jalea 'ncepe să'l frămînte,
 Și'l frămîntă jale-amară
 După draga-î primăvară.

Colo'n margine de sat
 Stă Craiū-Codru 'ngîndurat,
 În mantaua'î argintie
 Și așteaptă ca să-î vie :
 Ciobănașii
 Cu oițe,
 Primăvara
 Cu fetițe

Și cu viers de păsărele
 Și cu flori pe rămurele
 Și cu cîntec de izvoare
 Și cu pasări călătoare.

Iar zăvoiul, la o parte,
 Șade trist, privind departe
 În spre zarea munților,
 Munților cărunților.
 Și se uită lung pe vale
 Că i-a stat gîrla din cale.
 — Surioară, surioară
 Mai deschide-ți din izvoară!..
 — Nu pot măi frate zăvoi!
 Tu nu vezi că-î greu de voi?
 Izvoarele statu-mi-aū,
 Apele'nghețatu-mi-aū,
 Pietrele crăpatu-mi-aū!
 — Rabdă, rabdă surioară
 Pân' la dulcea primăvară :

Munții dezmorți-se-vor.
 Sloii reci topi-se-vor,
 Apele 'mmulți-se-vor :
 'Ti-ei mări izvoarele,
 'Ti-ei lărgi hotarele!..
 Și cuprins de'ngrijorare
 Coama'î freamătă'n spinare ;
 Simte el, simte ceva
 De începe-a fremăta !

Dar de-odată,
 Ce s'arată
 Sus pe crestele albite ?
 Zmei, cu aripî oțelite ?
 Ori balauri din poveste
 Es pe munți cu albe creste?...
 Nu-s balauri fioroși,
 Ci sînt nori întunecoși.
 Iar cei nori de cremene,
 Flori încep să semene :
 Jos în vale
 Cad petale,
 Sus pe munte
 Flori mărunte...

Flori mărunte, mărunțele
 Risipite-s prin vâlcele,
 Flori mai mari, cît penele
 Îndrăgesc poienele..
 Zboar'un cîrd de corbi prin aer,
 Vîntul vue-n jalnic vaer,
 Colo'n codri de zăpadă
 Urlă lupii după pradă,
 Iar din nori bătrîna iarnă
 Prinde-acum mălaiū să cearnă.
 Deasă-î sita babei ierne,
 Că mărunt, mărunt mai cerne !..

POVESTE ¹⁾

(urmare)

S'au împrăștiat împărații, și dregătorii, și norodul de la curtea lui Peneș împăratul, așteptînd anul viitor, ca iar să vie la șezătoare; iar împărăteasa, care de atîta vreme doria să aibă un băiat, a rămas cu inima la cei doi feți logofeți cu părul de aur creț.

Peste noapte, cum dormia în camera ei, de odată dă un țipet.

Se scoală împăratul, se duce la patul ei, îi pune mina pe cap, o deșteaptă și o întreabă ce are.

— Am visat un vis, luminate împărate.

— Și ce vis ai visat?

Împărăteasa, răzimîndu-se într'un cot, începî să-i spuie visul:

— Părea că mă primblam prin o grădină mare și frumoasă, precum nici nu-mi închipuiam că se află pe pămînt. Copacii, rînduiți ca străjerii pe marginea drumului, erau înalți, înalți, de gîndiaî că vîrfurile lor se rătăcesc printre nourî, iar frunzile lor, parcă ar fi fost așezate cu mina pe ramuri, așa erau de potrivite. Și copacii aceștia, erau nesfirșiți la număr, de părea că dincolo de dînșii lume nu mai este. Mergînd eu așa pe drumul acela, ajung într'un loc unde se încrucișau o mulțime de cărări cotite, pe care erau așternute niște covoare de iarbă, de țî se înfunda piciorul și țî se părea că nu calcî pe pămînt. Mă iaî pe una din aceste cărări, și ajung într'o dumbravă, în mijlocul căreia țîșnea apa din pămînt și se răsplinea în o mulțime de pîraiașe, limpezi ca cristalul, care șerpuiiau printre mănunchiuri de flori, așa de frumoase și mirositoare, cum nu mi s-a dat să văd pe lumea asta pămînteană. Nu știam încotro să-mî arunc privirea, și nici nu știam cum să mă învîrt în mijlocul atîtor minunății. Și cum stam eu așa aiurită, de odată aud un glas zicînd: «cine m'o mînca, rămîne grea». Mă uit în toate părțile, să văd de unde vine glasul acela, dar nu zăresc nimic. Țîpenie de om nu era prin împrejurimi, iar glasul tot zicea: «cine m'o mînca, rămîne grea». Îmî era și groază, și imî era și a da peste ființa orî lucrul care glăsuia așa de dulce. Caut în toate părțile, caut, dar de geaba. Pretutindenî copaci, pomișori, flori și iarbă. Iar glasul acela mă scotea din minți: «cine m'o mînca, rămîne grea». — Stînd eu și uitîndu-mă, în toate părțile, văd în vîrfurile unuî pomișor niște merișoare, pe o parte galbene ca ceapa, iar pe altă parte roșii ca sîngele, care tremurau la suflarea vîntului și sclipeau în răsfrîngerea razelor de soare. Mă apropiuî de merișoarele acelea și, ce să vezi? unul din ele, cel mai din vîrf, el glăsuia: «cine m'o mînca, rămîne grea». Eu mă strecor pînă la pomișor, mă întind pe de-asupra florilor, pun mina pe merișor, îl duc la gură, și-l mîninc. Iar cînd să mă

¹⁾ Vezi n-rele 34 și 35.

întorc înapoi, calc într'un ghimpe, care m-a înțepat așa de grozav, de am dat un țipet care părea că mi-a sfișiat pieptul.»

A ascultat împăratul visul împărătesei, și nu știa cum să-l tălmăcească.

A doua zi, s-au adunat toți vracii din împărăție, au ținut sfat, o zi și o noapte, și apoi, cel mai bătrîn dintre ei a tălmăcit visul așa :

— Împărăteasa are să nască un fiu, care are să fie vestit în toată lumea, dar care are să și întîmpine multe nevoi și greutăți, pînă ce va da de traî liniștit și de viață ticnită.

Și tălmăcirea visului a fost adevărată.

Din clipa aceea, împărăteasa s'a și simțit grea, și peste nouă luni a născut un fiu : *Făt-frumos*.

II.

Fiul împărătesei, vestitul *Făt-frumos*, creștea într'o zi, cît altul într'o lună, și într'o lună, cît altul într'un an.

Și nu avea *Făt-frumos* nici o plăcere alta mai mare, de cît să umble la vînat.

Cîtu-ți-i ziulica de mare, hoinărea prin păduri și pustietăți, și, vîna ori nu vîna, dar de umblat umbla.

Intr'o zi, înfundîndu-se el într'un codru des, în care abia pătrundeau razele soarelui, dă, pe malul unui pîrâu, peste o căprioară care se oglindea în luciul apei.

Făt-frumos punea pușca la umăr, ocheste și pac...

Mai făcî o săritură, căprioara, și căzî.

Se apropie *Făt-frumos* de dînsa, o cercetează cu deamănuntul, căci pînă atunci nici nu văzuse el asemenea vînat, și pe cît se bucura de isprava ce făcuse, pe atîta era și de mîhnit, că putuse el să curme viața unei ființe așa de nevinovată și de gingașă.

Mai, mai să-i deie lacrimile de milă.

Umblă el ce mai umblă prin pădure, și de la o vreme i se pune soarele drept inimă.

Caută în geantă, ceva de-ale mîncării, dar nimic.

Atunci se întoarî la căprioară, scoate un cuțit mare din buzunar, îi taie un picior, face un focușor bun, pune carnea pe o țiglă și o lasă acolo să se frigă bine, iar el se mai întoarce înapoi și încolo.

Cînd credea *Făt-frumos* că friptura-i gata, și vrea să puie mîna pe țiglă, ce să vezi D-ta : căprioara, pe care el o împușcase, și din care el tăiase un picior, fugea la vale, vie ca toți viii, și fugînd îi zicea :

— *Făt-frumos*, *Făt-frumos* ! nu m'a împușcat el Coman vîntorul, că-i mai dibaciu de cît tine, dar încă tu !

Și căprioara s'a tot dus.

Cînd a văzut așa lucru, *Făt-frumos* a rămas pe gînduri.

Toate erau cum erau ; la urma urmei, nici fuga căprioarei, împușcata și ciuntită cum era, nu-l uimea atîta, pe cît îl nelinișteau vorbele ei.

Coman vîntorul nu-i mai eșia din minte.

El, Făt-frumos, fiul lui Peneș împărat, el, vînător, nu glumă, să fie mai prejos de acest Coman, despre care nu auzise nici vorbindu-se măcar!

A plecat spre casă, îngîndurat, și a doua zi a pornit-o în căutarea lui Coman vînătorul.

A colindat el o lume întreagă; a răscolit toți codrii, a scormonit toate stîncile, văile toate le-a străbătut, și de Coman tot n'a dat.

Pe cînd se întorcea spre casă, amărit ca vai de el, se întîlnește, la o răs_pîntie de drum, cu un moșneguț.

Trece Făt-frumos pe lingă el, fără a-l băga în seamă, și credea că nimeni nu știe cine-i, pentru că era îmbrăcat ca toată lumea, și nici un semn nu avea, ca să știe cineva cine-i el.

Dar moșneagul ținîndu-și palma de-asupra ochilor, se uită lung la Făt-frumos, și-i zice:

— Cale bună, fecior de împărat.

A stat pe loc, Făt-frumos, și s'a uitat cu uimire la acest păcătos, pe care nu-l văzuse nici odată, dar care-l cunoștea, și ori cît era el fecior de împărat, tot știa să se poarte cuviincios cu ori și cine, și-i răspunde:

— Mulțămim Dumitale, moșule.

Și moșul, bun de gură, precum sînt toți, l'a întrebat:

— Incotro, fecior de împărat, alergî pe aceste căi?

— Incotro? Și dacă-i ști, ce folos vei avea?

— De n'oiu și avea eu, dar poate să ai D-ta.

— Ei, moșule dragă, umblu și eu de răscolesc lumea, doar voi eu da peste Coman vînătorul.

— Și chiar pe el îl cauți?

— Pe el, moșule, și nicăeri nu-l mai găesc.

— Apoi nu-l mai căuta atîta, fecior de împărat, căci eu sînt Coman vînătorul.

Bucuria lui Făt-frumos n'a fost proastă.

În scurte cuvinte i-a spus toată pricina cu căprioara, și l'a rugat să-i istorisească viața lui.

Coman a început așa:

Eram vînător la curtea cutăruî împărat; și într'o bună dimineață nu-mai ce se arată, în palatul lui, o scorpie groaznică. Alta nimica nu făcea, de cît numai într'una ședea la fereastră și se pieptăna.

Împăratul, ori că nu putea s'o sufere ori că se temea de ea, asta n'o știu eu, dar într'o zi mă chemă și îmi zise:

— Comane, scorpia asta nesuferită îmi amărăște zilele; alege-ți din două una: ori să o omori tu pe dînsa, ori te omor eu pe tine.

Eu dacă am văzut așa, ce am avut să fac? Să mă las de viață pentru gustul unei scorpii, nu-mi venia la îndămînă; s'o omor, pentru mine nu era lucru mare, gîndeam eu.

Și așa cam cătră sară, pe cînd scorpia dracului se hlizea la fereastră și se pieptăna, îmi iau binișor pușca, mi-o încarc precum știam eu, colea,

vînătorește, mă apropii de fereastră, o țintesc pe scorpie drept la mir, și ... pac!

Gîndeam că de acuma s'a mîntuit împăratul de scorpie.

Dar de unde dracu?

A doua zi iar scorpia la fereastră.

Măi, că mare ți-i păcatul, mi-am zis eu plin de năduf; și unde mă pun măi vere, și sparg un ceaun, și fac niște hîrburi ca acelea, și pun două măsurî de praf în pușcă, și-o încarc de nădejde, și cînd se pieptăna dihania la fereastră, eă iar tiptii, țintește-o, Comane, cum știi tu, și ... pac!

Acuma, gîndeam eu, poți să-i dai un colac și o luminare, că s'a stîns de pe fața pămîntului.

Dar ți-ai găsit!

Orî aș fi împușcat în apă, orî în scorpie.

Ba, în apă cînd împuști, vezi măcar niște cercuri, care se tot măresc, se măresc, pînă ce se pierd spre maluri, pe cînd scorpia ... ca și cum ar fi suflat vîntul asupra ei.

De cît să-mi ies din minți, nu alta.

Pune-te iar, măi Comane, și șterge-ți pușca de rugină, și curăță-i oțelele, și-o ferecă bine, și-o încarcă precum o încarci cînd ai să te viri în vizuina ursului; și apoi înțepenește-o bine în umăr, ocheste cu socoteală, și trage-i.

De geaba; nimic.

Ba, să vezi: numai ce se uită scorpia crunt la mine, clatină din cap, dă din deget, și zice așa:

— Comane, Comane, trei zile de-a rîndul m-ai chinuit; numai trei nopti am să te chinuesc și eu, ca să mă ții minte.

Eă, cînd am auzit pe scorpie vorbind, și cînd am auzit-o ce-mi spune, am prins a tremura, atîta m-am înfricoșat, cît eram eu de vînător, și credeam că de acuma se întunecă și steaua mea.

Ce să fac, și ce să fac?

Mă văicăram și eu, ca un prost; unblam, ca un besmetic pe drumuri, bocindu-mă ca muerile, cînd iată că dau peste o babă.

Se zice că babele sînt calul dracului, și că numai rele fac pe lumea asta. Eă nu știu cum va fi, dar atîta știu că biata babă m-a scăpat cu viață. Că, îndemnat de babă, m-am dat de trei orî peste cap, și m-am făcut o muscă, și m-am băgat sub coada armăsarului împărătesc, și am scăpat.

A doua seară m-am făcut iar o muscă, și m-am virit în urechea buhaiului împărătesc, și iar am scăpat.

A treia seară, ce să mă mai fac? M-am făcut și eu un purece.

Și unde să mă ascund? M-am virit chiar în crăpătura pragului pe care sta scorpia.

Ea mă simțea că-s lingă dînsa, dar nu mă putea găsi. Cînd, într'un

tîrziu, văzînd lighioaea că nu-î chip să puie mîna pe mine, a scos un briciu din sîn, și a plesnit de trei ori, și unde n'a început să roiască la draci, de nu te mai ajungea capul ce este.

Erau fel de fel: și mai nalți, și mai scurți, și chiori, și șchiopi, și naiba mai știe cum, că pe mine mă cuprînsese groaza, și inima mi se făcuse cît un fir de mac.

Și au prins dracii a mă căuta în toate părțile; și au alergat tot pămîntul, și au scociorit prin toate ascunzătorile dar nu m-au găsit, și s-a întors care din cotro gîfiînd, și cu limba scoasă de un cot, ca niște cîni, de-ți era mai mare mila să te uiți la ei.

Scorpia mă simția lîngă dînsa, și crăpa de ciudă că nu poate pune mîna pe mine.

Dacă a văzut și a văzut că nu-î de chip, a prins a zice cu glas duios:

— Ieși, Comane, de unde te-ai ascuns, că pentru vrednicia ta eî nîmica nu ți-oî face, nici un fir de păr nu se va clinti din capul tău, ci mai virtos te voi sprijini.

Eî, ca omul cu frica, nu răspund nimic.

Scorpia, din ce în ce mai înduioșată, zice iar:

— Ieși, Comane, ieși, că pentru vrednicia ta, eî ți voi da acest biciu și cînd îi plesniî din el, tot ce vei dori, ți se va împlini.

N'am mai putut răbda, cînd mă gîndeam la biciul fermecat și dau să ies din ascunzătoare; dar tocmai atunci încep a cînta cucoșii de zorii zilei și cît ai clipi, s-au făcut nevăzută scorpia și toți drăcușorii de lîngă dînsa. Iar eî, eșînd de sub prag, m-am dat de trei ori peste cap, și făcîndu-mă iarăș om, am rămas stăpîn pe biciu.

Eram vesel eu că am scăpat cu viață și m'am făcut și cu biciul fermecat, dar împăratul era și mai vesel, și, de bucurie că s'a dus scorpia de pe capul lui, a adunat mulțime de împărați la curtea lui, și li-a dat o petrecere care a ținut trei zile și trei nopți, de s'a dus vestea peste nouă țări și mări.

Împăratul, ca răsplată pentru binele ce-am făcut, m-a oprit la curtea lui și m-a pus în cinste.

Huzuream, nu alta.

Ce vrei, aveam de toate, fără nici o grijă. Casă aveam, haine aveam, mîncare din masa împărătească, vinuri... ce să mai zic, vin împărătesc!

Dar vezi un lucru: omul, cînd se află în bine, uită ce e răul, și gîndește că nici nu-î rău pe lume.

Așa și eî: nu mă astîmpăram la locul meu, precum ar fi trebuit să fac, dacă aș fi fost om cuminte; nu. Dracul mă ispîtea la rele, și m-am lăsat ademenit.

M-am însurat.

Eram gospodar, în rînd cu oamenii.

Casă, masă, gospodărie, femei harnică și argat voinic.

Hm!.. ce să vezi d-ta, într'o bună dimineață ies eî în ogradă, să-mi

văd vitele, și, ce ți se pare? argatul meu se plimba fluerînd, cu biciul meu cel fermecat în mînă, și cum mă vede, odată numai ce plesnește din biciu, și din om ca toți oamenii, mă văd prefăcut în cogeamite dulău de stîină, mișos ca un berbece, și cu un codoiu ca de vulpe.

Cum a ajuns argatul să puie mîna pe biciul meu, pricepi D-ta.

Dacă am văzut și eu așa, am plecat în lume.

Merg eu ce merg, și într'un ttrziu, ajung la o stîncă.

Cîinii ciobanului, cit m-au zărit, într'o clipă m-au încunjurat, și de tot să mă sfișie.

D'apoi și eu, numai ce am înșfăcat pe cite unul, și las' dacă li-a mai venit poftă să sară la mine.

Ciobanii, dacă au văzut că-s așa vrednic, nu m-au alungat, ba m-au pus dinainte o troacă plină cu zăr, m-au duminat în el niște mămăligă, și unul din ei a zis:

— Poate că turina boerului va avea noroc s'o scape cînele acesta.

Ce era cu turma boerului?

Boerul acela avea o turmă de oi, a căroră număr nu-l mai știa nici dracul, dar nu avea parte să vadă, un miel măcar, de la oile lui.

Nu putea să se învrednicească la aceasta, din pricină că toate oile fătau într'o singură noapte, și cum fătau, veniau niște lupi și le făcea felul la toți, pentru că și cîinii și ciobanii adormiau ca morții.

Așa, iaca vine vremea să fete oile.

Se înnoptase abia de un ceas, și unde-ți aruncaî ochii, vedeai ciobanii și cîni tolăniți la pămînt, dormind ca butucii, fiecare unde-l apucase vremea.

Eu, nici de gînd să închid ochii.

Și stînd așa, numai ce văd un lup, dar mare, mare, de gîndeaî că-i un vitel, și după dînsul altul, mă rog, o puiță întregă.

Și odată mă răpăd, îi înșfac cite pe unul, și pe care puneam colții gata era. Și a doua zi dimineață, cînd se scoală ciobanii, eu dormeam boerește lingă un nămol de lupi uciși.

Turma boerului era scăpată, și numărul oilor se îndoise.

În loc să-mi fac un bine, cu vrednicia mea, și mai mare belea m-am făcut.

Și să vezi pentru ce.

Boerul acela avea și altă pacoste: nevasta lui îi năștea, în fiecare an, cite un copil, dar nici de unul nu avusese parte, pentrucă, în noaptea cînd îl năștea, și venia cineva de i-l fura.

Ce și-a zis, boierul, în mîntea lui? Dulăul acesta, poate, mi-ar păzi copilul, și m-aș învrednici și eu să am o odraslă.

Și numai ce mă pomenesc dus la cuțtea boerească, legat în lanț, și așezat în odaea cucoanei.

Era pe aproape vremea să nască.

Și în noaptea cînd a născut, pe la un ceas din noapte, au început să

adoarmă, toți de o dată : și cucoana, și moașa, și paznicii; toată suflarea era dusă din lumea asta, și numai eu, în lanțul meu, lângă piciorul patului, vedeam tot ce se petrecea.

Și numai iată un strigoiu.

Eu, cit îl zăresc, mă și reped.

Dar ce puteam să fac, dacă eram în lanț?

Mă reped a doua oară, și când mă mai reped încă odată, rup lanțul, și la fugă după strigoiu.

Fuge el, dar fug și eu.

Și fugim așa, și fugim, pînă ce la urmă îl ajung.

Și unde mă arunc odată asupra lui, îi pun colții în obraz, îl scutur zdravăn, și scapă copilul din brațe.

Atunci numai ce dă Dumnezeu și încep a cînta cucoșii de ziuă, și strigoii mei se face nevăzut.

Iau și eu pe copil în gură, și când curtenii deschideau ochii, și plini de groază vedeau că nu-i copilul, iaca și eu pe poartă, cu odorul boerului în gură.

Fă-ți socoteală ce bucurie a fost în toată casa!

Bietul boer nu știa ce să mai facă și cum să mă răsplătească.

Mie, ca unui dulău, ce mi-ar fi trebuit?

Să mă fi pus undeva la căldură, să mă fi hrănit bine, și să mă fi lăsat în pace.

Dar ți-ai găsit noroc la mine!

A adus, mă rog, un zugrav mare, și l-a pus să mă zugrăviască.

Și ce gîndești c'a făcut din mine?

Din dulău de stîină, precum eram, s-a apucat și m-a făcut... nici el singur nu știa ce anume. Că m-a împestrițat și m'a bălțat, de-ți era greu să mă privești.

El gîndea că-s frumos, că dacă n'ar fi gîndit așa, nu m-ar fi lăsat precum eram. Dar ce frumuseță să fie, cînd din bot și până'n virful cozei, eram cînd alb, cînd verde, cînd fistichiu... mă rog, o groază.

Boerului i-am plăcut, se vede.

După ce și-a bătut joc de mine, mi-a băgat la git o pungă cu bani, și mi-a dat drumul să mă duc.

Pe semne că el își zicea că macar stăpinul meu să aibă folos de dărnicia lui.

Și am plecat.

Unde să mă duc eu, așa pocit?

M'am îndreptat spre casa mea.

Cum am ajuns, nevasta a și plesnit din biciu, și deodată m'am prefăcut în țarcă gulerată.

Dacă am văzut că nevasta mea tot îndrăcită a rămas, mi-am întins și eu aripele și sfîr!...

Am sburat eu, cit am sburat, tot ferindu-mă de puștile vinătorilor,

și, pe la înserate, m-am oprit în vârful unui par, din gardul curții unui boer. Tocmai bine n'o nimerisem.

Boerul acela era dușmanul boerului cu turma cea de oi; el trimetea lupii de-î minca mieii, și tot el se prefăcea în strigoiu, și-i fura copiii.

Se vede treaba că el era și o leacă năsdrașan, căci m-a cunoscut și a dat poruncă să mă prindă.

N'ar fi fost mare lucru să fi fugit; dar știam că are un biciu fermecat, și ar fi fost în stare să facă cine știe ce din mine.

Așa am stat pe loc, și m-au prins argață.

Și dacă m'au prins, a poroncit boerul și m'a jumulit de pene, m'a muiat într'un ciubăr cu apă, și m'a aninat afară pe țirnaț.

Și era un pui de ger, de crăpau oule corbului, și dimineată, când m-a luat de pe țirnaț, eram mai mult mort.

A doua noapte mi-a făcut tot așa, și a treia noapte iar, în cit nici nu știu cum de se mai ținea sufletul în mine.

Și când eram aproape gata, a prins boerul a mă întreba:

— Bine-î așa, Comane, voinicule? Iaca așa mi-a fost și mie, când m'ai încolțit și m'ai scuturat, de gindeam că s'a sfirșit cu mine.

Și zicind așa, numai s'a uitat la mine, și m'am prefăcut iarăși om precum fusem mai înainte.

Apoi boerul îmi arată biciul lui, și zise:

— Plesnește din biciul meu, ca să vie și al tău de acasă.

Eū am făcut precum porunci el, și numai ce-mi văd biciușorul venind și plesnind.

Bucuria mea!

Îmi luaî rămas bun de la boer, și biciul în mină și plecai spre casă. Nevasta, când mă văzu intrînd pe poartă, incremeni, nu alta.

Și fuga să ja biciul din cuiu.

Dar ia-l, dacă ai de unde.

Atunci am plesnit și eū odată din biciu, și-mi prefăcuî nevasta în măgăriță și pe argat în măgar, și's măgar și măgăriță și pină'n ziua de astăzi.

Și iaca, așa-î povestea mea».

ARTUR GOROVEI

DE DEPARTE.

Cum plouă fără intreruperi

Se umple casa de pustiu.

O, draga mea, să nu te superi

C'ășa de rar acum îți scriu.

Căci picură melancolie
Pe gândul ce-l desmierd încet,
Și ție, nu vreau dragă, ție
Ătit de trist să ți-l trimet.

La mine am o biată floare,
Încet parfumul ei se stinge;
Eu o desmierd, dar dinsa moare,
Căci mina ta nu o atinge.

Și mi-î așa de dragă ea,
O ud, cu lacrimi de jale;
Dar, se usucă floarea mea,
Căci n'are lacrimile tale.

MIHAIL PALEOLOGU.

CUGETĂRI de MULTATULI

Mulți cred că temeiul filosofiei sînt *subiect*, *obiect* și alte vorbe; tot așa cred mulți că din *mersi* și *pardon* se alcătuieste creșterea bună și se fac caraghioși spuindu-le prea des.

*

Cine ar crede că o haină încheiată greșit sus se poate mintui bine fără a descheia întâi nasturii greșiți? Oportuniștii cred că da, și une-ori în lucruri foarte mari.

*

Sînt Mecenăți, cari aleg între scriitori și artiști ca iarna, care gonește rîndunelele și ocrotește cioarele.

*

Prea multă fericire e pentru suflet, ca seceta; durerile mari îl ruinează ca furtuna; mica suferință zilnică aceia e roditoare.

*

Curajul e totdeauna forma în care se înfățișează un gând sigur; caracterul expresia unei conștiinți de sine care nu adoarme.

*

Dacă furtul e un păcat, cinstea nu e o calitate. O calitate e dărnicia, spiritul de jertfă. Dacă a fi chior e un defect, a nu fi chior nu e o calitate, precum ar fi să ai ochi frumoși.

DIN VREMEA VECHIE.

S'aude în munți buciurmînd
Din capăt în capăt de țară,
Că-î jale 'n Moldova de sus
Și flăcări și jaf la hotară.

Prin sate pornit-ău trâmiiși
Cu carte domnească la mină,
Dind veste că Vodă-i plecat
Să 'ntimpine oastea pagină.

Și 'n carte scria : «Oameni buni,
Gătiți-vă iute de coasă ;
Dușmanii sînt mulți și trufași
Și-î chip de izbîndă frumoasă !..»

CORNELIU MOLDOVANU.

CRONICĂ

Ziarele anunță că domnul Max și domnișoara Ventura vor da împreună cu un număr de actori francezi reprezentații franceze la Teatrul Național din București. Ele îndeamnă călduros publicul nostru să se îngrămădească recunoscător la aceste reprezentații. O parte din acest public, francofonii și francomanii, condițiile orientale ale poporului francez, renegeții prin sentimente și limbă, risipitorii în Franța ai bogățiilor naționale, nu aveau nevoie de acest indemn ca să năpădească la teatru.

Nouă însă, funcționarilor săraci și tinerilor cari vorbim și simțim românește, visita cu care ne onorează aceste două persoane ni se pare o enormitate în asemenea condiții. Amîndoi sînt născuți în România, din părinți ce aveau calitatea de Romîni, ei au învățat întăiu în școli românești ; ei s'au înstrăinat totuși și vin acum la noi, nu ca să joace piese românești, ci ca să aducă dovada, că sînt cu totul streini. E ca și cum un copil fugit cu un bogat ar trece apoi cu acesta pe lîngă casa săracului de tată-său ca să-l sperie. Să nu călcăm la Teatrul... Național!

*

N. I.

L'Indépendance Roumaine află că un ziar danez, *Nationaltidende* din Copenhaga, a publicat deunăzile, în foileton, traducerea unei povești a d-lui Ion Slavici, sub titlul de «O povestire romînească dela țară» (*En ramaensk Landsbyhistorie*). Păcat că nu se precisează și care anume novelă a frunțașului scriitor a fost tradusă.

* * *

Familia, bătrîna și totuși harnica revistă dela Oradea-mare, reproduce în fruntea numărului celui mai nou (37) minunata poezie a d-lui G. Coșbuc *De profundis* din volumul *Cîntecelor de vitejie*. Un profesor dela Brad, d. P. Oprîșa, publică o serie de cercetări asupra istoriei gimnaziului romînesc de acolo. Mai citim poezii, povestiri, informații culturale (despre «Asociațiune», al cărei congres s'a ținut de curînd) și o baladă populară (*Băstămul Cuceului*),

comunicată de d. Teodor A. Bogdan, vrednicul învățător din Bistrița, căruia datorim culegerea legendelor ardelenes despre Ștefan cel Mare (carte confiscată de guvernul ungar).

* *

Făt-Erumos, no. 12, ne dă un buchet de cugetări înțelepte ale d-lui A. C. Cuza; o povestire interesantă a d-lui Artur Gorovei (*Jertfă*); o poezie plină de-o dureroasă duiosie a d-lui D. Nanu (*Sint file'n cartea sufletului*); o altă poezie, senină și limpede, a d-lui G. Tutoveanu (*Fortret*); o inspirație patriotică a d-lui Corn. Moldovanu, care-î un imn viguros către codrii ocrotitori, în trecut și viitor, ai neamului nostru: o schiță drăgălașă (*Pui*) a lui Emilgar și un zăpis dela Miron Costin, cu data probabilă de 1678, comunicat de părintele Antonovic.

* *

Amicul tinerimii, no. 7, bine intenționată și bine îngrijită foaie de cunoștințe folositoare pentru educația elevilor, al cărei director și proprietar editor este d. I. Moisil, directorul gimnasiului din T.-Jiu, iar redactori sînt cîțiva profesori, are și de astă dată lucruri potrivite pentru scopurile frumoase ce se urmăresc, deși nu totdeauna de-o valoare literară reală. Între cele din urmă socotim, de pildă, versurile declamatoare iscălite de d. Em. Părăianu și T. Duțescu-Duțu, cari mai mult *creață* decît reușesc să se arate inspirați și să inspire și pe alții de marea Voievodului Ștefan. Printre lucrurile cu adevărat menite a face impresie asupra sufletelor tinere cităm articole ca *Pocestea unei păpuși*, *Meseriașul*, *Prințul Carol despre graiul românesc*, *Bogatul și săracul*, *Nu disprețuiți pe nimeni* etc. D. Al. Ștefulescu publică un articol informativ asupra mănăstirii Tismana, a cărei vedere e reprodușă în revistă. O altă ilustrație arată cascada dela Vaidei, descrisă deasemenea.

* *

Solidaritatea (no. 8), buletinul lunar al Corpului didactic de toate gradele, din Dolj, cuprinde, între altele, o serie de reflexiuni populare asupra *ceștiunii economice țărănești*, de d. N. Cantuniar; continuarea traducerii reușite și literaricește de valoare a d-lui A. Georgescu din *Electra* lui Sôphocle, precum și un articol pseudonim despre *cercul profesorilor din Buzeu*, cu observații generale asupra scăderilor organizației sociale a profesorilor.

* *

Lumea israelită (no. 8), eleganta revistă a intereselor specifice evreiești din țară, care par'că amintește și ea, prin luxul cu care-î tipărită, averile strinse de streini pe acest pămînt al făgăduinții pentru toți cei ce nu-s Romini și căror puțin le pasă de noi. — continuă să fie, prin spiritul separatist în care-î redactată, prin tendințele-î sioniste o Casandră inconștientă pe seama celor ce mai nădăjduesc o «asimilare» a Evreilor... Vedem lungi articole, despre concepțiile sioniste, despre răposatul slăvit apostol al naționalismului evreesc, dr. Herzl, despre «povestea asimilării» etc. E de remarcă un articol ditirambic la adresa filologilor romini israeliți, despre cari ni se spune la p. 248: «lucrările d-lor Tiktin și Șăineanu, Candrea și dr.

Sotec, dovedesc că *printre pionierii filologiei românești, crecă s'aă găsit într'un raport disproporționat cu populația evreiască din România*. Cu deosebire în cinstea pân' acum necunoscutului dr. Sotec, redacția *Lumii israelite* înalță un sgomotos imn de admirație, fiindcă dinsul este și «un ebraist distins și un scriitor în jargon — rara avis — de un extraordinar talent». Nu cunoaștem și nici putem cunoaște acest talent special al filologului român de viață semită, dar etimologiile românești, care le citim ca isvorite din marea sa divinație filologică, nu ni se par proprii a-i asigura d-lui dr. Sotec un loc meritat lângă oameni de știință ca d-nii Tiktin și Candrea, cari ne-au dat cu adevărat lucrări serioase de filologie românească. Cel puțin etimologii ca *hostis* > *hoș* (!), *hasta* > *vaste* (!), *clava* > *ghioagă* (!), sînt mai mult nostimade filologicești, decît descoperiri remarcabile pe acest tărîm unde astăzi se muncește cu cea mai reală competență de către Romîni ca dd. Ovid Densușianu, Philippide, S. Pușcariu Iosif Popovicî și alții.

* *

Unirca din Blaj anunță apariția unui studiu despre *Limba romînă populară și dialectul sicilian*, datorit d-lui Alexiu Viciu, profesor la liceul român blăjan: autorul și-a făcut cercetările sale comparative la fața locului, în Sicilia, îndemnat și sprijinit întru aceasta de P. S. S. Mitropolitul Victor Mihali. Neavînd încă volumul la îndemină, nu putem spune mai mult despre el.

* *

Ziarul săsesc *Siebenbürgisch Deutsches Tagblatt* din Sibiu, numărul dela 25 Septemvre, adaosul de Duminică, face o dare de seamă foarte favorabilă despre volumul de traduceri din Eminescu ale d-lui V. Teconția. Criticul apreciază pe marele nostru poet în termeni entusiaști, recunoscîndu-l ca pe «un maestru al poeziei lirice, care trebuie pus alătura cu cei dintîi maeștrii lirici ai literaturii universale».

I. Sc.

* *

ERRATA. — În no. trecut, la pag. 590, șirul 1 de sus, să se cetească «tîrgușorul *Balș*» în loc de Baia, cum din greșeală s'a tipărit.

RASPUNȘURI

A. Zos. *Caracal*. — Adresa cerută e: Calea Victoriei, Hotel Imperial.

Al. I. Mercușor. *Loco*. — Nu găsim nici un locșor «Cuculuș» d-tale, despre care, de altminterlea, noi te fericim că ai o părere atît de bună.

R. St. Rub. «De dorul ei» scrii versuri rele și-î păcat (și de *Ea* și de hirtie și de cheltuelile cu poșta)!

Maș mulți abonafți din C.-Lung. — Adresa revistei «Luceafărul» e: Buda-pesta, IV, Zöldfau. 7.

Al. Bașt. *Loco*. — «Ochiu ce mă fermecară», prea mult nu te inspirară!